

Megjelenik mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:

Egész évre 12 ft, félre 6 ft, évenegyre 3 ft o. é.

Szerkesztői szállás: belső-tordautca 122. sz.
Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet hátsó részében.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Hirdetési díj: öt hasábas garmond sorért 1-ször 7 kr. 2-ször 6 kr. 3-szor 5 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. helyéig. — Hirdetések felvételnek: Helyben: a kiadó-hivatalban és Demjén László könyvkereskedésében. Pesten: Zeisler M. (király-utca 60. sz.) Bécsben: Haenstein és Vogler-nél (Neuer-Markt 11. sz.) Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) Rudolf Mosse off. Zeitungs-Agent

Nyitválti cikke:

sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez címzendők. — Előfizetések s hirdetések díjak a vidékről a szerkesztőséghez, helyben a kiadó-hivatalhoz küldendők be.

A józan megfontolás szava, a balközép soraiból.

(Ss.) Alkotmányos kormányforma, parlamenti élet ellenkül nem is képzelhető; mi természetesebb tehát, minthogy nekünk is van alkotmányos, s mint maga magáról állítja — loyális ellenzékünk, mely a „balközép” elnevezés alatt ismeretes. Hanem valamint az egyeseknek vannak gyöngéi, úgy a pártok se mentek a gyarlóság efféle jellegétől. Például a mi derék balunk a közjogi párt-harcz manijában szenved, s ebbe bele kábulva megelégedik arról, hogy tulajdonképi elhivatása az lenne: gyorsabb haladásra ösztönözni a többséget, buzdító példaként járn el a reformművek előkészítésében, napirendre hozni azokat, mihelyt a kedvező pillanat jelentkezik, — de nem meddő negatív, s csak a már meglevő rombolhatására igyekvő buzgalom. Balközépünk ez utóbbi korszakának variánsai közepette kellemesen lepett meg bennünket a legújabbban megjelent „A balközép programja az 1872-iki képviselő választásokkal szemben.” Egy balközépi képviselőtől.

Valahára egy realis szótart hangzik fel azon párt táborából, mely, míg egyfelől nem tud, vagy nem akar a 47-ki, őseinek nevezett, de feudális volta miatt félszeg kiváltságos alkotmány elveitől, voltaképen nyűgeitől menekülni, — másfelől képtelen az 1848-ki parlamentaris alkotmány színvonalára emelkedni: 47-ki előzményekből kiindulva akart volna építeni a 48 adta democraticus alapra; mi csoda, ha belejutott a következtetés ide-oda, kanyarodó tömkelegébe; innen van, hogy hol bement a delegatiónak, hol kimaradt, — majd arcot fordított a szélbalnak, majd keze után esengett; — ma „kormányképes”-nek hirdette magát, szint-ugy sóvárgott arra, s holnap kitűnt, hogy leginkább attól riadna meg, ha meghívása által ép ez a kormányképeség tételné gyakorlati próbára. Ezt a tévovázást, ide-oda ingadozást pedig az okozta, hogy önmagával sem volt tisztában, nem vette számba erejét, nem azt: elérhető-e a cél, s ha igen, mikor és mily eszközökkel! Kapkodott jobbra-balra, pedig hát rég mondatott, hogy a politikában nagy hiba a czélig aem menni, — nagyobb azontul hajtani, de legnagyobb a czélt világosan ki sem tűzni, az utakat meg nem választani, az akadályokat át nem nézni, a mozgató erőket meg nem latolni, — hogy mondjuk ez akkora hiba, miszerint av ily zsinoron indult eljárás voltaképen politikának nem is nevezhető.

A sikertelen közjogi rohamok után előáll egy képviselő a balközép kebeléből, s társait, pártját jobb megfontolásra hívja fel. És mi a felelet reá? Az „Ellenőr” például siet elővenni a dorengot, s minthogy ez az argumentumok ellen keveset használ, reáfogja a röpirat szerzőjére, hogy nem is balközépi, hanem álcázott jobboldali, avagy legjobb esetben valami a balközép sorai közt kullogó renegat.

Nem hisszük, hogy az egész balközép ossza az ellenőri felfogást; lesznek, kik haggadnan átolvasandják collegájuk őszinte, egyes de egyszersmind eszélyes elmélkedését és jó tanácsait figyelemre méltatják; mert a ki igazat mond, annak nem kell mindjárt betörni a fejét, nemcsak azért nem, mert az efféle tempo nem szabadelvűség kifolyása, hanem főleg azért nem, mert a józan megfontolás szavát figyelmen kívül hagyva, a választások alkalmával kelt felül és pedig csupán reá járhat a doreng a pártnak ha nem is fejtére, de valószínűleg derekára. Ne vessék meg tohát balközépi aai. a figyelmeztetést, egyesek csatlakozhatlansági ambíciójáért; ne okozunk kárt a pártnak magának, azon pártnak, melyre jövőben szükség lehet.

Tiszta vizű liberalisoknak tartják magukat a balközépiek, ám hallgassák meg tehát az igazmondást, míg nem késő, kivált midőn az nem is a gyűlölt jobbpartiaktól, hanem saját pártfelfutól származik.

A minemzetközi, állami és nemzetiségi viszonyaink közt a kérdések szabadelvű megoldásának, fejlesztésének mikéntje körül kellene a pártoknak fokozatosan különbözni és nem minduntalan abba járni, hogyan lehessen az alapot ismét és ismét ujabbal kicserélni; mert ebből a folytonos experimentatióból, mint a röpiratszerző nagyon helyesen megjegyzi új zavar, convulsiók, sőt az absolutismus is állhatna elő; ép oly igazságot mond ki a balközépi képviselő midőn hibáztatja azt, hogy „az ellenzék a közjogi alap megváltoztatásának követelményét helyezte előtérbe, ettől föltételezvé az anyagi és szellemi fejlődést;” s hogy az 1867-ki közjogi alap ellen folytatott harc nagy hátrányára volt a reformkérdéseknek.

Még draszticusabb igazságokat mond szerző ott, hol pártját a szélsőballal való fusio hui re-

ményére figyelmezteti; s az ezután való járást olyan „politikai dilettantismusnak” kereszteli, mely a politikát „a zavarosbani halászat mesterségé”-nek tartja. Hát a hol azt mondja, ne mérjék magukat a balközép és szélbal a Gladston Bright coalitiohoz, mert azok, „csak a liberalismus fokozaibaiban különböznek, de a követendő főcélra nézve teljesen egyek.”

A legkeserűbb igazságot azonban legutoljára hagyta a „balközépi képviselő” midőn így szól: „vannak, kik velem együtt azt tartják: hogy egy ez idő szerint kivihetetlen bizonyult programot (t. i. a balközépi) megváltoztatni sőt letenni nemcsak a párt jogosultságához tartozik, de kötelességében is áll;” ezért tehát lépjen le azon „merev álláspontról, melyet eddig is alig számba vehető sikerrel foglalt el.” Ez már igen is darabos igazság, kivált a mint azt a röpirat végén szerző formulázza így szólván:

Két lapot tesztek pártfeleim elé — „az elsőre írva van: odázzuk el a meddő és erőnket apasztó közjogi harczt — s ezen áldozatért eszerében gazdagítsuk hazánkat egy szabadelvű reform áldásaival, melyekre oly nagy szükség van;”

a másikkra pedig ez: „maradjunk a régi-nél — cultváljuk eddigi szorgalommal a tarthallan állapotot, — panaszkodjunk, nyögjünk a gyávák módjára, az orvoslás eszközeit ellökve magunktól, s keleti indolentiával lessük, mi jót hozand a jövő!”

A röpirat írója azt mondja, hogy ő már választott, alig hisszük, hogy a balközép egészben az ő választását fogadja el; pedig ha számításba veszi a balközép, hogy „az ingadozás és visszacsúszás alól kompromittált balközép politikájának időszerűsége időszerűsége mindinkább kirívó káros következményei, fogyatkozásai, szóval sikertelensége a mérsékelt ellenzéki elemeket mily nagy mértékben lehűtötték s kiábrándították;” akkor, a „balközépi képviselő” szavaival élve, előre sejtethetnek, hogy „ha a mostani programmal (lépendenek) a választók elé, nem erősödve, de számban, erőben, bizalomban megfogva (fognak) a választások szinteréről a képviselőházba jutni.” Ehez véve azt, hogy a balközéppárt „erejének magvában” a középosztályban „nagy anyagi kimerültség jelei mutatkoznak” — lehet némi reményünk arra nézve, hogy a balközéppárt egy része belátja a „balközépi képviselő” tanácsának czélszerűségét, eszélyességét, mely szerint programjuknak „a közös viszonyok rendezésére vonatkozó részét” tegyék le boldogabb időre, s reálálván az 1867-ki törvények által alkotott alapra meg annak átalakítása lehetővé válnék, — vegye fela „szabadelvű ellenzék” nevét, s az legyen legfőbb törekvése, hogy hazánk „anyagi és szellemi fejlődését — a kor követelményeinek megfelelő szabadelvű irányban” vezesse, elősegítse s biztosítsa. Meglátjuk, nem hangzik-e el a józan megfontolás szava; mi legalább a balközép egy részénél úgy hisszük, hogy nem, s ezért örülünk, hogy ép sorai közt végtére akad valaki, ki ez arany igazságokat világos dialektikával és szigorú logikával szemök elébe tartá. Bár ne tartotta legyen hiába!

Deák Ferencz egy (állítólagos) nyilatkozata.

A „N. Fr. Presse” Deáknak egy nyilatkozatát közli, melyet az — állítólagosan — egy „magyar politikushoz” intézett volna Magyarország viszonyáról a lajhántuli kiegyezkedéshez. „Miben áll az ugynevezett kiegyezkedés — mondta volna Deák — nem tudom, egyet azonban tudok s ez az, hogy oly Ausztriát, melyben németek passiv viselik magukat és oly osztrák parlamentet, melyben a németek nem vesznek részt, nem is képzelhetek magamnak. Magyarországnak nincs formális joga a beavatkozásra, sem kormányának sem országgyűlésének. Ha azonban Ausztria megszűnnék egy állam, egy compact csoport lenni, ha fölcsúszna egy cseh, egy szlovén, egy tyrol vagy végre még egy német országgyűlésre is, akkor a dualismus komolyan veszélyeztetnék, nemcsak, sőt meg is szűnnék és akkor Magyarországnak kötelessége lenne megvizsgálni, hogy elfogadhatja-e a dolgok új állását. Magyarországra már azért is éltérkedés az, hogy a federalismus Ausztriában ne jusson érvényre, mert a délszláv és a horvát izgatók összekötése a csehekkel kétség kívül be van bizonyítva (?) Maig ugyan sok történet már, mi a magyar kiegyezés szellemét veszélyeztetheti, de még semmi olyan, mi fölajánlhatna minket a beavatkozásra. Várjunk csak még egy ideig. A legelső föltétel a reichsrath rendes összejövetele, a delegatusok törvényszerű megválasztása, — szóval az alkotmányosság föntartása általában, a szigorú dualismus pedig különösen.”

Ha a reichsrath létre nem jönne s ha a delegatu-

sok az egyes landtagokból küldetnének, azt Deák, még most legalább, nem tartaná a törvényekkel megegyeztetetnek, de abban sem hisz, hogy Ausztriában az alkotmányosság megszüntetnék. Végül Deák meggyőződését fejezi ki a fölött, hogy Andrassy mindent el fog követni legmagasabb helyen, hogy a dualismus és az alkotmányosság föntartassék.

Ezeket mondta volna Deák — a „N. Fr. Presse” szerint.

Az országházról.

Pest, sept. 23-án.

R. A mai gyűlésben tett jelentést a központi bizottság a 30 milliós államkölcsön felvételéről szóló törvényjavaslat tárgyában. Az előadó jelentésében kiemelte azt, hogy ez összeg azon beruházások folytatására van szánva, melyeket maga a parlament kezdeményezett a kormány-nyal egyetértve, s melyek a rendes közjövödelmekből nem fedezhetők. Ezek az investitók szükségességek. Az ilyen rendkívüli beruházásokat virágzó államok se állják ki rendes jövedelmekből; ezt tudva szavazott meg a magyar parlament 1868-ban is 60 milliót: államvasutakra, csatornákra, a flumei kikötő kiépítésére.

A flumei kikötőre kell 13 $\frac{1}{10}$ millió, ennek kölcsönfelvétel általi realizálását a törvény állapítja meg. A pénzügyér azért kíván 30 milliót, mert az államvasutak költségeit is fedezni kell. A pénzügyi bizottság által a ház elébe terjesztett kimutatásból kitetszik, hogy a törvény által engedélyezett kiépítendő vasutak költsége 30 milliót tesz; kimutatta a pénzügyi bizottság azt is, hogy az 1872-re fennmaradó vasuti kölcsön összege csak 15 $\frac{1}{10}$ millió. De 1873-ban is tetemes pénzállozatokra kell készleni; mert csupán az államvasutak kiépítésére 22 $\frac{1}{10}$ millió forintra lesz 1872/3. folytán szükség. A pénzügyi és központi bizottság elfogadandónak véli a pénzügyér javaslatát a 30 millió kölcsön felvételét illetően, mert a ház határozatai szerint 90 millióra megy a kiépítendő vasutak összege, ezt meg 60 millióból kiállani nem lehet. Továbbá kimutatja a központi bizottság előadója, hogy a 30 milliós kölcsönt lehet a költségvetés előtt tárgyalni, sőt szükséges is azt tenni, főleg azért, mert itt nem deficit fedezéséről, hanem előre, törvényhozással megállapított költségekről van szó; itt specialis kölcsön felvételéről van szó, mire nem szükséges a budget tanulmányozása; végül nem lehet e költség fedezésére más kuforrást kimutatni, mint a kormány által kért kölcsönt, a költségvetés előzetes tárgyalására tehát semmi szükség.

Hogy nincs a kölcsön egész összegére mindjárt szükség ez áll; de tudva, hogy a közelebbi két esztendőben még több tökére lesz szükség, jobb a szükségelt töké befolyását most biztosítani, mintsem évente apró kölcsönöket kötni; jobb akkor kölcsönt venni tel, midőn a feltételek elfogadására nem kényszerülünk, kivált ha az elhelyezés nem okoz nagy kárt és egyuttal segíteni lehet vele a magyar pénzügyiánöz töké szükségletén is. A most ajánlott 30 millió kölcsön kedvezőbb és 3% -al mint volt az 1868-beli. Ezért a központi bizottság megszavazandónak tartja a 30 milliós kölcsönt, nem mer kezdeni, hogy ha majd a pénzre szükség lesz, azt olcsóbb kölcsönrel elő lehetne teremteni.

Horn E. csak a budget tárgyalása után akar e kölcsönrel foglalkozni. Möriz Pál is így gondolkozik, csak hogy ő más fedezeti forrásokat is ismer, például államjavakat kellene eladni, vagy már kiépített vasutakat. Ez aztán különös egy vasutépítési rendszer lenne: eladni a meglevőt, hogy újat építsünk belőle. Beszél még a deficit fedezéséről; hogy 30 millió csekély összege felvehetése felett nincs oka Magyarországnak desperálni, s hogy a pressiótól balra nem félnek s kijelenti, hogy a pénzügyér „takarékoságában nem bizik; tavaly is fel-emelte a hivatalnokok fizetését, ha ezt nem teszi, ma nincs deficit” s akkor ő is másképp beszélne a kölcsön felvételéről. Ezután a nevezetes nemzetgazdászati fejtegetés után azt követelte a pénzügyminisztértől: adja el az államjavakat, s ha nincs egyéb vesse zálogba a korona gyémántjait, s ha másképp nem lehet ez uton szerezzze meg a korona legszebb gyémántját: „a jó justitiát.” Az efféle kedélyes és epés kifakadásokat nevezi Möriz P. indokoknak, s azt tanácsolja, nagy bölcsen a háznak: törülje ki a rendes költségvetésből a deficitet, „lehet ezt tenni — ugymond — csak akarni kell,” legyen a pénzügyér takarékos ott a hol kell, s jól lesz minden. Mindezeknél fogva nem szavazza meg a 30 milliós kölcsönt.

Simonyi sem szavaz meg kölcsönt, mert lehet hogy kevesebb, valószínű hogy több kell; azután a kölcsön nincs is kedvező feltételek alatt megkötve. Végül magas szemöldölet figyelmezteti a kormányt, azon általa ép most felfedezett nemzetgazdászati sarkigazságra, hogy: „nem kell sétatutakat építeni, mielőtt kőzutaink volnának.”

(Vége köv.)

Lapszemle.

A „Reform” azon hir ellenében, hogy a Deákpárt és maga a párt vezére is hajlandó lenne az osztrák alkotmányválságba avatkozni, mit csakis a kiegyezési törvény megsértése esetén tehetne, (de a mostani körülmé-

nyek közt sem jogcime hozzá, sem nem opportunus a beavatkozás): az ellenkező bizonyítására a következő hiteles közleményt hozza:

„Bécsből Giskra és Wedel alsó ausztriai képviselők lejöttek Pestre a magyar államférfiakkal az osztrák ügyek iránt értekezni. Giskra tegnap este hosszasan fogadtatott gr. Andrassy által; Deák Ferenczet nem látogatta meg, Wedel ur ugy Deákkal mint Pulszkyval, Treforttal s más jobboldali képviselőkkel érintkezett. A mi a dolog lényegét illeti, mindenekelőtt konstátálnunk kell, hogy az osztrák alkotmánykérdést sem a Deák-párt kiválóbb tagjai maguk között, sem a párt maga idáig tanácskozásainak tárgyává nem tette, s tehát ez ügyben határozott állást idáig nem foglalt. Értésüleink szerint a pártban senkinek sincs szándéka az osztrák közjogi kérdést a házban szünyegre hozni és vita tárgyává tenni. Magyarország állása az osztrák alkotmánykérdéssel szemben a kiegyezési törvényben adva van. Sem jogaink sem érdekeink nem engedik, hogy annak határozataitól eltávozzunk. Törvény és politika egyaránt eltiltanak teljes jogérvényű ok nélkül az osztrák belkerdekekbe avatkozva precedenst alkotni, melynek jövőre kedvezőtlen következményeit láthatnók. A kiegyezési törvény hármat szab meg, minek föntartását jogunkban áll Ausztriától megkövetelni: a teljes alkotmányosságot Ausztriában, a dualizmust és a paritást. Míg ezek sértve nincsenek, mi a kérdéseket, mifele belső szervezettel birjon az osztrák alkotmány magukra az osztrák népek elintézésére tartozunk bizni. — A dualismus és a paritás idáig nem sértettek. Azon kérdésre vajjon az osztrák alkotmány „teljessége” nem sértetett-e meg a prágai országgyűlés megnyitó s a cseh államjogot elismerő császári leirat által, az irányadó fölfogás ez: miután ugyanazon leiratban az osztrák alkotmánytörvények teljes jogérvényűeknek elismertetnek, és miután egy az osztrák alkotmány szerinti reichsrath van hivatalba a kiegyezés fölött határozni, Magyarországnak nem lehet kompetenciája ama reskriptum alkotmányossága fölött ítéletet mondani; és továbbá minthogy a reichsrathnak van föntartva a kiegyezést helyben hagzni vagy sem, tehát bajos a cseh államjog amaz elismerésében a föntálló osztrák alkotmány „megláadásánál” többet, vagyis annak „megsértését” látni. Ezeket mondhatjuk helyreigazításul s megnyugtatóra azoknak, kik hazánkban az osztrák bonyodalmakba bevonatásától tartottak.”

A „P. Lloyd” a német félhivatalos lapok ellentétes nézetével szemben ismételve erősíti, hogy az osztrák-magyar kiegyezési törvény jogot ad Magyarországnak Hohenwarth grófnak az állam alapjait felforgató törvénytelen akciója ellen felszólalni. A kiegyezés ugymond, védbástyánk. A képet a Lajthántuli absolutismus ellen is s a védbástyán fogja Hohenwarth egész Magyarországot találni ha kísérletet tenne a monarchia közjogát akár közvetlenül akár közvetve megsérteni. Magyarország mitsem akar tudni államjogi érintkezésről a szlavizált Ausztriával, s ép azért mindent el kell követnie, hogy a szlavizálást megakadályozza.

A müncheni ó-katholikus gyűlés programja.

Vallási köteleink tudatában szilárdul ragaszkodunk az ó-katholikus hithez, miként az a sz. írásban és a hagyományokban le van téve, ragaszkodunk az ó-katholikus cultushoz. Mi magunkat ennél fogva a katholika egyház teljesjogu tagjainak tekintjük s nem engedjük magunkat sem az egyházközösségből, sem az ezen közösségből származó egyházi és polgári jogainkból kiszoríttatni.

A hitszilárdságunk miatt reánk sujtott egyházi censurát alaptalannak és önkényesnek nyilvánítjuk s azáltal egyházi közösségünkben való tevékenységünkben nem fogunk lelkiismeretünkben megzavarlatni avagy megakadályoztatni. A hitvallás szempontjából, miként az még az u. n. tridenti symbolokban benfoglaltatik, — elvetjük a IX. Pius pápása alatt az egyház tanításával s az apostolok gyűlekezete óta követett alapelvekkel ellentmondásban életbeléptetett dogmákat. Különösen a „csatlakozhatlanságról” s a pápa „legfőbb és közvetlen jurisdictiójáról” szóló dogmát, 2) szilárdul ragaszkodunk az egyház összervezetéhez, elvetünk a püspököknek az egyes egyházak közvetlen és önálló vezetésétől leendő leszorítására irányított minden kísérletet. Elvetjük a vatikani rendeletekben foglalt ama tant, hogy a pápa az egyedüli istentől megerősített viselője minden egyházi tekintély- és hatalomnak, mint a mely ellenmondásban áll a tridenti kanonnal, mely szerint az isten által alapított hierarchia a püspökökből, papokból és diakonusokból áll.

Mi elismerjük a római püspök főhatóságát, a mint azt a szentírás alapján az egyházi atyák és a zsinatok a régi meg nem oszlott keresztényegyházban elismerték. Kinyilatkoztatjuk, hogy nem pusztán az időnkénti pápa nyilatkozata s a pápa írat eskü szerint feltétlen engedelmisséggel tartozó püspökök határozott vagy hallgatag beegyezése által, hanem egyedül a szentírással s a régi egyházi hagyományokkal egybehangzóan, amint az az elismert atyáknál és zsinatok végzéseiben letéve van — lehet egyedül hiteket felállítani.

